

Kirkerådsleder Nils-Tore Andersens tale **ved åpningen av Kirkemøtet 14. november 2010**

Deres Majestet, ærede statsråd, representanter fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, fylkesmann og ordfører, kjære gjester og delegater.

Fellesskapet i Kristus forener ulikheter

”Kirken er et hjem for meg!” Det var vår kronprinsesse som uttalte seg slik i Nidarosdomen under Olavfestspillene i sommer. Natt til 1. søndag i advent i år vil barn i hundrevis av kirker synges ”Lys Våken Sangen” hvor en av setningene lyder: ”Tenk å få være med, å tilhøre slik et sted! Der barna er størst, de små kommer først.”

Min bønn og mitt ønske er at stadig flere barn og voksne i vårt land skal oppleve kirken slik. Kirken vil være et åndelig hjem. Her skal folk kjenne seg velkommen og forstå det som blir sagt og gjort. Martin Luther skriver at ”Kirken er en bolig der en skal elske Gud, og høre ham.” Med alle mine svakheter skal jeg få høre hjemme i et underlig fellesskap som heter kirken. Her er vi forskjellige, men hører likevel sammen.

Fellesskapet i Kristus forener mennesker av forskjellig etnisk avstamning og fra ulike sosiale lag. Av erfaring vet vi at vi tenker forskjellig og uttrykker oss forskjellig. Ved nattverden i menigheten blir jeg gang på gang slått over hvordan fellesskapet i Kristus ved Den Hellige Ånd forener oss på tvers av alle forskjeller, også når det gjelder meninger om teologiske og kirkelige spørsmål.

Tidligere rektor ved det praktisk-teologiske seminar ved Universitetet, Jon Johnson, skrev en gang at ”vi vil unngå en mengde unødvendige misforståelser om vi har klart for oss de åndelige lover som råer i kirken. Her skal jeg nevne to, og Guds ord gir grei beskjed om begge. Den ene er loven om den hellige forskjellighet i kirken. Den andre er loven om den hellige samhörighet i kirken.”

Det er rett og slett oppbyggelig å oppleve menigheten som et mangfoldig fellesskap med Kristus i sentrum. Slik vi opplevde det på en markbar måte på årets trosopplæringskonferanse i Lillestrøm. Kirken er ikke en samling likesinnede eller en flokk kopier av meg selv. Den som ser seg selv som ett lem på Kristi kropp, kan få frimodighet til å gjøre sin tjeneste midt i mangfoldigheten i menigheten. Som kirke og som menighet blir vi svekket om vi ikke tar konsekvensen av at vi med en Ånd er døpt til å være en kropp, slik Bibelen uttrykker det! Gud skapte ikke monotonien som verdens grunnstemning, men symfonien. Slik er det også i kirken!

Lekfolket i den gudstjenestefeirende menighet

I en luthersk kirke er alltid lokalmenigheten det viktigste. Den offentlige oppmerksomhet i forbindelse med debatten om forholdet stat-kirke har hatt større fokus på Kirkemøtet, kirkens eiendommer og den tolvte biskop, - enn på den lokale menigheten. Den gudstjenestefeirende menighet er kirken, og ikke en liten klikk av spesielt interesserte. Det er viktig å holde fast ved at lokalmenigheten er den grunnleggende enhet i kirken, det sted hvor kirken ”er”. Det er den lokale menighet og ikke bare presten eller de kirkelig tilsatte, eller for den slags skyld Kirkemøtet, eller de spesielt interesserte som er kirkens sentrum. Det må vi aldri glemme i våre interessante drøftninger om Den norske kirkes fremtid!

Et viktig trekk ved fremtidens kirke vil være den helt sentrale rolle lekfolk og frivillige medarbeidere vil måtte spille på alle plan i kirkens og menighetens liv. Vi er alle viktige medarbeidere. Det er god luthersk teologi. Og det er også lekfolk som kan bygge den bro mellom kirke og lokalbefolkning som stadig må fornyes og utbygges. Det er de som lever sitt

dagligliv i nærmiljøet i møte med folk flest som kan bygge denne viktige broen mellom kirke og lokalmiljøet. Det er den kontaktflaten som gir menigheten de største muligheter. Derfor må prester og kirkelige ansatte i menighetene utfordre og utruste lekfolket til ulike tjenester. Martin Luther skrev at ”*vi er alle prester, så mange som er kristne. De derimot som vi kaller prester, er tjenere som er valgt av oss.*” Kirken består av alle døpte, ikke bare av kirkestabene og enkelte frivillige. Vi skal i fellesskap bygge en menighet. Hvordan vil Den norske kirkes menighetsarbeid se ut i årene fremover? Jeg tror det vil bli ganske skrøpelig om ikke menighetslemmene aktiviseres og deltar som medarbeidere på ulike måter. Også som gudstjenesteledere må lekfolk kunne brukes til stor velsignelse for menigheten. I en tid med prestemangel er bruken av leke gudstjenesteledere innsatt til tjenesten verken utredet eller utviklet godt nok. Her har biskopene nærmest et ubrukt potensiale til menighetenes beste. Jeg mener at det i hvert prosti burde vigsles noen få leke gudstjenesteledere som kan steppe inn og avlaste prestene i prostiet når det er behov, slik at det ikke blir færre gudstjenester eller messefall. Disse leke gudstjenestelederne innsettes for en angitt periode og gis fullmakt til å lede gudstjenester med nattverd og det som hører høymessen til. Det kan være til glede for prestene og berikelse for menigheten. Det er underlig at man sender ut til menighetene svært unge teologiske studenter uten særlig erfaring som ferieavløsere, mens et opplegg med leke gudstjenesteledere ønsker man ikke å utrede.

Mange har synspunkter på hvordan den ideelle menighet skal fungere. De frivillige organisasjoner driver forsamlinger som noen steder er i sterk vekst. Slike forsamlinger kan mange steder, særlig i de store byene, ha en funksjon som supplement. Bibelgrupper og husfellesskap er også viktig møtesteder for kristne. Slik har det vært i Den norske kirke fra Hans Nielsen Hauges tid. Men menighetene må ikke bli lukkede forsamlinger for noen få utvalgte som mener det samme. Jeg sier ikke at det nødvendigvis skjer, men jeg er redd mange av de nye menighetsdannelsene lett kan oppfattes slik. Hvilket nedslagsfelt og hvilke muligheter ligger det da ikke i Den norske kirkes lokalmenigheter, i selve folkekirken! Min utfordring til lederne i de organisasjonene som danner menighetsforamlinger er å holde fast ved sin kirketilhørighet og å tydeliggjøre den. Samtidig ber jeg biskoper og kirkeledelse om å finne gode ordninger som gjør at disse organisasjonsmenighetene kan finne sin plass innenfor Den norske kirke og som en del av vår kirke. De har ofte en tenkning som kan tilføre oss som trossamfunn noe nytt.

Jeg tror også det er viktig at de som studerer for å bli prester, kateketer, diakoner, kantorer eller ungdomsarbeidere i vår kirke, formes og utdannes i samspill med lokale menigheter. *Veien til prestatjeneste* (VTP) bør tydeliggjøre at det ikke bare er viktig med kontakt med biskopene i studietiden, men det bør i enda sterkere grad løftes opp betydningen av samarbeid med menighetene om praksis for studentene. Det bør ikke gå an å studere teologi i seks år for å bli prest uten å ha en nær og løpende kontakt med lokalt menighetsarbeid i studietiden! Et samspill mellom menighetene og studentene kan skje på mange måter. I andre kirker i verden er dette nettopp et lokalt menighetsansvar å sende unge mennesker til utdanningsinstitusjonene, og så følge dem opp under studietiden, både i forbønn og direkte kontakt. Slik må det bli også i Den norske kirke! Jeg husker hvordan ulike organisasjonsledere i min ungdomstid oppsøkte unge mennesker og utfordret oss med et personlig kall til tjeneste i kirken. Ett eller annet har gjort at vi ikke lenger har holdt kallstanken like levende i vår kirke i dag. Rekrutteringen til kirkelige stillinger må være en fokusert oppgave for det nye Kirkerådet og Kirkemøtet. Ett av mine råd til det nye Kirkemøtet er: Sett ikke i gang flere store prosesser på samme tid, det være seg reformer eller nye plandokumenter. De prosesser vi har i gang som stat/kirke-prosessen, arbeidet med ny salmebok og IKT-satsningen må selvsagt gå sin gang. Men i alt det Kirkemøtet vedtar må

hovedfokus være på lokalmenighetens ve og vel. Det er viktig at Kirkemøtet i den nærmeste tiden arbeider med tiltak som kan styrke lokalmenighetene og rekruttere unge mennesker til lokal kirkelig tjeneste. Jeg har med dette *ikke* sagt at gudstjenestereformen, diakonireformen, kirkemusikkereformen eller trosopplæringsreformen ikke er til beste for lokalmenighetene. Men hvis ikke lokalmenighetene får hjelp og økonomi og inspirasjon til å gjennomføre reformene, så kan det føre til frustrasjon mer enn til styrke og hjelp. Derfor må lokalmenighetenes behov alltid være langt fremme i de debattene dere skal føre med tanke på Den norske kirkes fremtid. Det er lokalmenigheten som er kirken. Alt det andre er støttefunksjoner, og viktige som det.

Trosopplæring, misjon og internasjonalt kirkesamarbeid

Jeg vil gjerne denne gangen si en varm takk til statsråden for friske og økte midler til Trosopplæringsprosjektet. Det har vært en stor glede for meg å følge dette prosjektet helt fra arbeidet med NOU 26 i år 2000 som la grunnlaget for hele prosjektet og frem til det vi opplever i dag. Takk til statsråder og stortingsrepresentanter som med kløkt og visdom manøvrerte saken frem til en lykkelig løsning. Nå må midlene til prosjektet økes i hurtigere tempo, noe statsråden ga sitt bidrag til i årets budsjett. Men med det tempoet vi har i dag vil det enda gå 10 år før vi når 250 mill 2003 kroner! Trosopplæringsreformen har blitt kalt en kommunikasjonsreform i vår kirke. Jeg opplever det som har skjedd i denne sammenheng som en vitalisering av vår kirke. Og dette fortsetter heldigvis.

Ungdommens kirkemøte er et spennende og interessant tiltak i vår kirke. De hadde flere viktige saker oppe til drøfting på sitt møte i sommer. For meg som tidligere misjonsleder gledet det meg sterkt at "*Kom, - og GÅ! Misjon i dag*" var et sentralt tema. Som kirke er vi en del av Guds misjon i denne verden. Gjennom troens liv i ord og handling skal vi bringe Kristus og hans kjærlighet til mennesker omkring oss. En kirke uten misjonsperspektiv er ingen kristen kirke. Kirke og misjon hører sammen. Tenk bare på hvordan dåpsbefaling og misjonsbefaling er knyttet sammen! Budskapet fra Ungdommens kirkemøte var en sterk og tydelig stemme i det samme året som vi markerer hundreårsjubileet for den viktige økumeniske misjonskonferansen i Edinburgh i Skottland i 1910. Misjonsjubileet ble feiret over tre dager i Oslo med stor oppslutning fra hele bredden i norsk kirkeliv. Og på tvers av kirkesamfunnsgrenser var det enighet om en ting - misjon er nødvendig og skal fortsette. Det er interessant at det ikke var noen problemstilling om misjonens tid er forbi - eller om religionsdialog står i motsetning til misjon. Det gledet meg! Det gledet meg også at under markeringen Lausanne-jubileet i Sør-Afrika var Den norske kirke godt representert og at generalsekretæren i Kirkenes verdensråd, Olav Fykse Tveit, holdt en hilsen ved åpningen. Dermed knyttet han Kirkenes verdensråd sterkere opp til den evangeliske bevegelsen knyttet til Lausanne-deklarasjonen.

Det lutherske verdensforbund var samlet til sin 11. generalforsamling i Stuttgart i juli 2010. Hovedtema var Fadervårs fjerde bønn, '*Gi oss i dag vårt daglige brød*'. På svensk TV søndag morgen blir den fjerde bønne ofte utformet slik: "*Gi oss i dag det brød vi behøver*". Dynamikken mellom det åndelige brødet og våre materielle behov har satt sitt preg på luthersk teologi, og det er interessant å merke seg den vekten de lutherske kirkene legger på diakoni. Tjenesten for vår neste og Ordets forkynnelse er uløselig knyttet sammen i de lutherske kirkers formidling av evangeliet om frelsen i Kristus. Det sies også ofte at å "være luthersk er å være økumenisk". Forankret i vår lutherske lære og tro har vi mye å bidra med inn i et økumenisk fellesskap både i Norge og i den verdensvide kirken. Den norske kirke er nå representert i ledelsen av alle de sentrale økumeniske organisasjonene i verden. I dette ligger det både en forpliktelse og en unik mulighet til å bli beriket av det store trosfellesskapet i den globale kirken.

Om forvaltertanken, vårt forvalter- og kulturansvar

I ett av sine skrifter anbefaler Martin Luther studier av edel kunst og henviser i den sammenheng til apostelens ord at "all Guds skapning er god, og intet å forkaste når det mottas med takk; for det helliges ved Guds ord og bønn." Kirken er kulturbærer og har gjennom historien vært en viktig kunst- og kulturinstitusjon. Den flotteste tittelen på en kirkelig utredning, må vel være "*Kunsten å være kirke*", som kom i 2005. Kirke og kultur har hørt sammen før også, men dette var den bredeste gjennomgangen vi som kirke har gjort. Den norske kirke skal forvalte det tidligere generasjoner har bygget og skapt, levendegjøre kulturen den selv er en del av, og fornye kulturen "*gjennom å ta i bruk de skapende evner mennesker har*", som det heter i visjonsdokumentet. Det er gledelig at vi nå har fått opprettet stillinger som kulturrådgivere i alle bispedømmene pluss en på sentralt hold. Og gjennom kirkens nye kultursatsing ønsker vi å bygge broer mot det profesjonelle kulturlivet i sterkere grad enn vi har gjort til nå. Den norske kirke er den arena i det lokale kulturliv som har størst økning i antall arrangementer. Kirkene våre kan ses på som Norges største kunstgalleri, der ulike kunstarter er representert i et tidsspenn på tusen år. Den norske kirke er en erfaren konsert- og kulturarrangør med et meget stort nedslagsfelt og en lang historie. Vi er arrangør for ca 7000 konserter hvert eneste år. Vi har 900 kirkemusikere ansatt i større eller mindre stillinger, vi har 1200 barne- og ungdomskor og 800 voksenkor.

Den norske kirke er også genuint opptatt av miljøspørsmål. "*Forbruk og rettferd*" er en av de aller viktigste sakene, ved siden av Trosopplæringsreformen, som jeg har vært med å behandle i de tolv årene jeg har vært medlem av kirkemøtet. Fra slutten av 80-tallet og frem til i dag har vern om skaperverket vært en gjenganger i Kirkemøte og Bispemøte. Mye har skjedd i kirkens miljøatsning. På sentralt hold er det gjort et godt og seriøst arbeid i kirken vår. Der vi ikke har nådd frem slik som vi ønsket, er på det lokale plan. Vi har ikke maktet i den lokale menighet å bli en motkultur overfor forbrukersamfunnet i samsvar med den kristne forvaltertanken.

Kirken som verktøy for statens grunnlovsforpliktelser

Vår lutherske arv er i høyeste grad relevant med tanke på arbeidet med å inkludere samisk kirkeliv som en nødvendig og likeverdig del av Den norske kirke. Den katolske kirke på Luthers tid var i stor grad en kirke *på latin*. Den reflekterte i liten grad språket og kulturen til det folket Luther selv tilhørte, og kirken hadde sitt maktsentrum et annet sted i Europa. Dette var en viktig grunn til at Luther satte morsmålet i sentrum og ga verdi til det tyske folkets musikalske uttrykk. Ikke bare var han opptatt av å oversette Bibelen til morsmålet. Han skapte også en tysk messe med et tysk preg, tilrettelagt for folket. Alle de latinske leddene ble oversatt til tysk, og det var gjort betydelige melodiske tilpasninger.

Luther var med andre ord radikal med sitt dristige program for å bringe Bibel og gudstjenesteliv til folket på deres eget språk, og større samklang med deres egne tradisjoner. I dette perspektivet bør Den norske kirke se inkluderingen av samisk kirkeliv som svært viktig og som et tegn på vår lutherske identitet. Arbeidet med å gi rom for samisk språk, trosarv og kulturuttrykk i kirken, står i direkte forlengelse av Luthers eget program. Og det er mitt håp at dette vil reflekteres når Kirkemøtet neste vår får *Strategiplan for samisk kirkeliv* til endelig behandling.

Kirkerådet har vedtatt, etter ønske fra Samisk kirkeråd, at deres sekretariat skal flyttes fra Oslo til Tromsø. Fortsatt venter vi på økonomisk støtte fra departementet til å gjennomføre den utflyttingen. Det vil koste totalt ca 2,5 mill kroner å etablere sekretariat for Samisk kirkeråd i Tromsø. Etter Kirkerådets mening er denne utflyttingen langt viktigere for kirke og samfunn, og langt rimeligere og langt mer etter kirkens eget ønske, enn å plassere den 12.

biskopen i Trondheim. Når regjeringen klarte det kunststykket så må den kunne klare å gi økonomisk dekning for å flytte Samisk kirkeråd til Tromsø!

Til statsråden og regjeringen vil jeg ellers si takk for at årets budsjett viser en tydelig vilje til å satse på Den norske kirke. Vi er takknemlige for den økning vi har fått, og for at det er snakk om friske midler denne gangen! Men vi vil til både statsråden og KUF-komiteen si at dette må bare være begynnelsen. Vi MÅ ha flere preste- og diakonstillinger inn på budsjettet for 2012 i tråd med uttalelsene i Soria-Moria 2. Og vi må også få anledning til å disponere noe mer av avkastningen på OVF-midler som frie midler til arbeidet. Regjeringen må på nytt instruere kommuneledelsen om forpliktelsene i Kirkelovens paragraf 15 til fellesrådenes arbeid, virksomhet og kirkebygg. Her svikter mange kommuner, og fylkesmennene burde bemerke denne svikten tydeligere når kommunenes budsjett foreligger. Paragraf 15 følges ikke opp! Vi går en uhyre viktig periode i møte med store utfordringen i forholdet stat-kirke og den pågående demokratiprosessen. Skal vi bli tatt på alvor i samfunnet som profesjonelle aktører så må det følge friske midler med også til IKT-satsningen. I det lange løp vil dette være en økonomisk besparende satsning. Jeg kan bare legge dette på statsrådets hjerte og si at her må du og dine folk kjempe for folkekirken vår fremover. Om biskop Peter Olav Bugge går det mange historier. Han var biskop midt på 1800-tallet. En gang hadde en embets søker skrevet at han med tanke på søknaden satte sitt håp først og fremst **til Gud** i himmelen og dernest **til biskopen**. Under søknaden hadde Bugge føyd til før søknaden ble sendt videre til departementet: *"Det gjør meg ondt for den stakkars mann, da ingen av disse to nevnte har noe å si i Kirkedepartementet."*

Nok om Bugge. Jeg sender nå appellen videre med en mer optimistisk påtegning i håp om at den blir hørt.

Den norske kirke i møte med aktuelle utfordringer i samfunnet

Menneskeverdet er truet i vårt rike samfunn. Mange eldre får ikke den omsorg de er lovet fordi eldreomsorgen svikter mange steder. Personer med funksjonsnedsettelse blir alt for ofte diskriminert av praktiske hindringer og av et lite inkluderende samfunn. Fortsatt er det alt for mange fattige i landet vårt. Fattighuset kan fortelle tragiske historier om det. Veldig mye er bra i vårt samfunn. Det skjer mye positivt i Norge, men fortsatt er det mange uløste oppgaver. Her ligger det diakonale utfordringer til Den norske kirke. Godt vi har Kirkens SOS, Kirkens Bymisjon, Kirkens Nødhjelp, Blå Kors, Frelsesarmeen og alle de andre gode diakonale organisasjonene innen kirken. Men også den lokale menighet utfordres. Diakonien er kirkens omsorgstjeneste. *"Kirken burde være en drivkraft for et mer rettferdig samfunn,"* mener årets mottaker av Raftoprisen, den meksikanske katolske biskopen José Vera López. Han synes åndeligheten ofte blir for selvsentrert. *"Kirken burde være en drivkraft for et mer rettferdig samfunn"*, sier han.

Kanskje burde Kirkens røst vært klarere i den viktige debatten om surrogatmødre hvor barn i verste fall gjøres til handelsvare og fattige kvinner utnyttes som fødemaskiner?

Abortspørsmålet er en annen viktig sak. Igjen får vi tall som tyder på at aborttallet øker. I kampen om ekteskapet hadde Kirkemøtet en tydelig høringsuttalelse imot forslaget til ny ekteskapslov. Nå håper jeg at bispemøtets samlivsutvalg kan gi oss frimodighet til å bli en tydelig kirke i samlivsspørsmål generelt. Det er viktig at Den norske kirke taler med en røst i viktige samlivsetiske spørsmål, og ikke i 11 ulike utgaver. Det bør konfirmanter og foreldre kunne kreve av vår kirke.

Om å dele troen

"Ingen menneskelig klokskap kan begripe troen," sier Martin Luther, og han har rett i det. Men hvordan skal mennesker finne mening og veiledning i en tid hvor felles målestokker for

hva som er rett eller sant er borte? Det er et spørsmål som burde oppta oss som kirke med tyngde. Eller sagt på en annen måte: Hvordan kan kirken i et sekulært og pluralistisk samfunn kommunisere det kristne budskap slik at det spiller en rolle i folks liv? I vår gamle tradisjonsrike folkekirke er det et presserende behov for å løfte frem en egen agenda i samfunnet, nemlig evangeliets frigjørende budskap. Det er viktig med et godt omdømme for Den norske kirke, men det er *ikke* kirkens ”anseelse” eller ”posisjon” vi skal verne om, heller ikke det politisk korrekte, men troskapen mot budskapet vi har fått å formidle i ord og handling. Jeg håper at et friere forhold til staten, vil gjøre at Den norske kirke blir en tydeligere folkekirke. Vi vil med årets tema i Kirkemøtet vise tilbake til en av våre viktigste røtter, nemlig reformasjonens troskamp. Jeg håper reformasjonsjubileet i 2017 kan bli en positiv markering av kjernen i vår tro. Den evangelisk-lutherske nøkkel til å forstå Bibelens budskap om krav og gave, lov og evangelium.

Det er en tydelig økende åndelig nysgjerrighet i det norske folk. Ikke alltid i tråd med kirkens lære. Dette må vi møte på en positiv måte. Folk som snakker om sine åndelige erfaringer må bli møtt med åpenhet og respekt av kirken. Det vi minst av alt trenger er kritikk av åndelig nysgjerrighet blant folk. Men kirkeledere og prester skal veilede søkende mennesker, og ikke nøye seg med å avvise dem man mener tar feil. Det forutsetter selvbevissthet om eget ståsted som kirke, og en avklaring av hvor tyngdepunktet i den kristne lære ligger.

Når jeg møter kristne fra andre kirker og kontinenter, blir jeg ikke sjelden overveldet over den takknemlighet de viser over å tilhøre Kirken. En kan se det på dem at troen lever. Inntrykket forsterker seg gjerne ved samtaler. Det bekrefter Paulus’ ord om at han ikke skammer seg over evangeliet. ”Det er en Guds kraft til frelse for hver den som tror, jøde først og så greker.” (Rom 1,16). I Den norske kirke er det ikke sjelden en underlig sjenanse for å vedkjenne seg sin dåp og sin tro. Gruvearbeiderne i Chile både ba til Gud, bøyde kne og lovpriste Gud for hans nærhet i det vanskelige. Det virket så naturlig. Jeg vet det kan sies mye om det. Det har også sine baksider. Men hvorfor er vi så tilbakeholdende med å fortelle andre om vår tro på Jesus Kristus? Det er ingen grunn til å skamme seg over å ha funnet veien som fører til **livet!** La oss oppmuntre hverandre til liv preget av troen. Jeg etterlyser troens begeistring og engasjement og frimodighet i vår kirke. For jeg vet vi kan!

Takk

Jeg nærmer meg veis ende i min tale til Kirkemøtet i år. Som dere har hørt så har jeg *ikke* lagt vekt på de mange saker som skal behandles på årets Kirkemøte. Kanskje undres du over det. Burde ikke en leder gi føringer i de store sakene? Riktig, men det har jeg da også gjort sammen med det valgte Kirkerådet i alle de sakspapirene dere har fått. I samtlige saker gir vi innføringer i sakene, føringer med hensyn til vedtak og forslag til behandling. Vi mener den store saken om gudstjenestereformen er meget grundig behandlet. Kirkerådet og bispemøtet er enig i nærmest alle formuleringer og innhold. Nå håper vi på en grundig og god behandling i Kirkemøtet med respekt for det solide arbeid som er utført over mange år og til beste for den lokale menighet.

På vegne av Kirkerådets valgte medlemmer, Mellomkirkelig Råd og Samisk Kirkeråd vil jeg takke administrasjonen ved direktør for gode sakspapirer og godt arbeid i den perioden som nå avsluttes. Takk til hver enkelt av dere ansatte. Dere gjør en fenomenal innsats! Min takk går også til biskopene ved preses i denne perioden, biskop Olav. Takk for ukomplisert og viktig samarbeid. Til sist går min takk til Kirkerådets medlemmer som uten honorar, ærede statsråd, har lest 18 – 20 fullstappede ringpermer med sakspapirer og vært godt forberedt til samtlige møter, over 60 møtedager til sammen i denne perioden. Takk for krevende debatter, gode innspill og god møtekultur. Ingen skal si at det har vært et Kirkeråd uten sterke meninger og ulike synspunkter. Men vi har klart det i fellesskap! Denne takken går samtidig til alle de

sentralkirkelige rådene og deres valgte ledere og ansatte. Takk til KA ved direktør for nyttig samarbeid disse fire årene. Utfordringene fremover er mange og store, men jeg mener at vi i fellesskap har gjort en god jobb disse årene for å holde Den norske kirke samlet og i stand til å møte morgendagens utfordringer. Det er rett og slett oppbyggelig å oppleve en kirke som et mangfoldig fellesskap med Kristus i sentrum. For meg er det både loven om den hellige forskjellighet i kirken og loven om den hellige samhørighet i kirken viktig. Alt forent i Kristus.

Artisten Christine Koht anskueliggjorde for oss på Trosopplæringskonferansen i høst oppmuntringens betydning i arbeidet og fellesskapet. Hun ropte det ut at dere i kirken gjør en fantastisk jobb! Ja, det er sant. Alle dere som er her, alle frivillige og alle ansatte i vår bredt sammensatte kirke gjør en fantastisk jobb. Vi må fortsette å si det til hverandre. For det er sant. Takk til alle trofaste medarbeidere, lønnende eller ikke lønnede, de synlige og mer usynlige. Dere er kirken! Takk for alt dere gjør.

Hver gudstjeneste avsluttes med at Guds velsignelse lyses over oss. Guds velsignelse er den største takk og gave vi kan få. Jeg glemmer aldri et besøk på høyplatået i Bolivia, nesten 4000 meter over havet. Jeg skulle spise middag hos en fattig pastor. Og da middagen var over reiste han seg fra bordet og sa at han ville gi meg en stor gave, det beste, vakreste og mest verdifulle han hadde: Guds velsignelse. Midt i sin fattigdom eide han en rikdom, ikke i materielle verdier, men i andre og mer varige verdier. Nå ville han nedbe den velsignelsen over meg. Det var hans gave. Måtte vi alle få leve under de velsignende hender nå og alltid. Måtte vår kirke få gjøre det samme. Da er vi en rik kirke. Men uten Guds velsignelse blir det bare skallet og rammen igjen, og det er noe skrøpelige greier! Herren velsigne og bevare oss som en evangelisk-luthersk kirke med ordet om den oppstandne Kristus i sentrum og med frimodig og glad tjeneste for vår neste.

Godt kirkemøte!